Maria Aldea (coord.), *Lexiconul de la Buda* – ediţie electronică, Cluj-Napoca, 2013.

În urma derulării proiectului de cercetare PN-II-RU-TE-2011-3-0170, intitulat *Lexiconul de la Buda (1825). Ediţie emendată şi prelucrată electronic pentru consultare on-line*, finanţat de UEFISCDI-CNCS şi desfăşurat sub tutela Universităţii „Babeş-Bolyai", din Cluj-Napoca, pe o durată de 24 de luni (5 octombrie 2011 – 4 octombrie 2013), toţi cei interesaţi pot consulta on-line această lucrare lexicografică de excepţie a Şcolii Ardelene. Accesul se face rapid, fiind necesară doar crearea unui cont gratuit, la adresa http://www.bcucluj.ro/lexiconuldelabuda. Este demn de menţionat că, în spaţiul public românesc, această ediţie electronică este prima tentativă de digitalizare a unei surse lexicografice vechi. Ediţia electronică a *Lexiconului de la Buda* a fost realizată de Maria Aldea, Daniel-Corneliu Leucuţa, Lilla-Marta Vremir, Vasilica Eugenia Cristea, Adrian Aurel Podaru, proiectul fiind coordonat de Maria Aldea.

Volumul transpus electronic conţine 886 de pagini, culese manual de membrii echipei de cercetare, care au asigurat, în afară de transcrierea propriu-zisă, atât traducerea porţiunilor în alte limbi, precum şi revizia (parţială şi finală a) *Lexiconului*. În afară muncii depuse de grupul de filologi, un rol esenţial a aparţinut informaticianului Daniel-Corneliu Leucuţa, care a conceput un program adaptat cerinţelor ce decurg din folosirea unui astfel de dicţionar. În ciuda caracterului sistematic al organizării *Lexiconului* şi a gradului mare de dificultate datorat sistemelor ortografice diferite folosite în text, informaticianul a reuşit să dezvolte un program care să permite utilizatorilor să consulte optim această lucrare. Astfel, utilizatorii (specialişti şi publicul larg, deopotrivă) au la dispoziţie interogarea textului în mai multe forme, precum: **răsfoire**, **căutare simplă**, **tip avansat de căutare**.

Pentru publicul în curs de iniţiere, autorii ediţiei electronică a *Lexiconului de la Buda* au pus la dispoziţie o ediţie emendată, concepută ca o cheie de lectură şi de înţelegere a variantei publicate la 1825. Astfel, în această versiune s-au corectat greşelile tipografice evidente, făcându-se totodată şi actualizarea ortografică pentru toate limbile *Lexiconului* (română, latină, maghiară, germană), cu aplicarea normelor de punctuaţie în vigoare aferente fiecărei limbi. Pentru facilitarea înţelegerii cuvintelor (sau a anumitor sensuri ale acestora), s-a creat şi un sistem automat de trimiteri către dexonline.ro.

Opţiunile de vizualizare şi de interogare sunt completate de un index de cuvinte din dialectele transdanubiene, din italiană, franceză, spaniolă şi greacă, un index al proverbelor, precum şi unul al autorilor / operelor citate. Astfel, *Lexiconul de la Buda* – ediţie electronică este mai mult decât o digitalizare a operei originale, fiind foarte de folos inclusiv tinerilor cercetători care doresc să consulte această sursă lexicografică mai veche, dar de o valoare inestimabilă, în condiţiile în care studiul lingvistic diacronic are o pondere din ce în ce mai redusă în cadrul cursurilor universitare.

Din pagina de start a proiectului, utilizatorul are acces la toate operaţiunile pe care le-au făcut membrii echipei de cercetare. În *Notă asupra ediţiei*, în afară de *Introducere*, autorii au detaliat pentru fiecare limbă principiile de redactare, precum şi modificările / adaptările pentru toate situaţiile găsite; de menţionat că toate aceste adaptări s-au făcut în conformitate cu tradiţia de editare românească, autorii consultând (şi prezentând) o bibliografie de referinţă în acest sens. Toate aceste modificări / adaptări însă nu trebuie să ducă la ideea că textul a fost alterat, ci, dimpotrivă, trebuie să scoată în evidenţă uniformizarea textului, în vederea utilizării cu succes şi a adaptării la convenţiile de citare actuale, impuse şi de dificultatea transcrierii unor simboluri care se regăsesc din ce în ce mai greu pe tastaturile calculatoarelor (mai ales semnele diacritice, regăsite din abundenţă în textul original).

Întărim astfel meritul acestei ediţii electronice, în sensul că problemele de uniformizare grafică au pus cu siguranţă cele mai multe probleme. Ortografia veche şi multilingvă, nemenţinută constant

FD, XXXIV, Bucureşti, 2015, p. 260–270

BDD-R197 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 16:04:46 UTC)

pe parcursul dicționarului (caractere gotice pentru textul german, scriere latinistă / etimologizantă şi caractere chirilice pentru româna veche), a impus folosirea unor fonturi speciale, menționate ca atare şi disponibile, de asemenea, gratuit.

În concluzie, proiectul *Lexiconul de la Buda (1825). Ediție emendată şi prelucrată electronic pentru consultare on-line*, disponibil gratuit la http://www.bcucluj.ro/lexiconuldelabuda, aduce în prim-plan o lucrare lexicografică veche excepțională, rezultat al activității intelectuale la superlativ a reprezentaților Şcolii Ardelene. Prin această ediție electronică se facilitează accesul la un dicționar de referință. În plus, meritul deosebit al membrilor echipei de cercetare, pe lângă editarea textului din punct de vedere filologic, constă în modernizarea instrumentelor de consultare a unei cărți, prin informatizarea / digitalizarea *Lexiconului*. Faptul că ediția se poate consulta gratuit o face cu atât mai meritorie, fiind de mare folos atât specialiştilor, cât şi publicului larg.

Ionuț Geană

Vasile Bahnaru, *Ascensiunea în descensiune a limbii române în Basarabia*, Iaşi, PrincepsEdit., 2011, 383 p.

Volumul semnat de Vasile Bahnaru, *Ascensiunea în descensiune a limbii române în Basarabia*, prezintă o structură diversă, evidentă în cele patru secțiuni, precedate de un *Cuvânt-înainte* (p. 7–11), după cum urmează: I. *Probleme de lingvistică* (p. 11–124), II. *Note etimologice* (p. 195–240), III. *Din istoria lingvisticii* (p. 241–269), IV. *Probleme de sociolingvistică* (p. 270–383). De fapt, autorul reuneşte o suită de articole deja publicate, în periodice, pentru a reîmprospăta memoria cititorului cu fapte aproape devenite istorie: între altele, revenirea la scrisul latin şi oficializarea limbii române în Republica Moldova (p. 9).

Capitolul de început, *Probleme de lingvistică*, îşi merită pe deplin titulatura prin diversitatea aspectelor surprinse şi tratate de autor. Din totalul intervențiilor, care atestă traseul „tematic" parcurs, de la unele chestiuni strict lingvistice la altele adiacente cu momentele politice corespunzătoare, spicuim câteva titluri: *Despre antonimia ocazională*, cu punctul de plecare în faptul că „relațiile dintre semnele verbale pot fi […] nu numai de echivalență semantică, ci şi de opoziție semantică" (p. 14). Ca rezultat al transferului prin similitudine (*nu s-a făcut* ***văcar***, ci *şcolar*, prin urmare *analfabet – văcar → ştiutor de carte – şcolar*) sau prin contiguitate (*ieri* ***căldură****, azi* ***zăpadă***, antonimul curent pentru *căldură* fiind subst. *frig*, calitate intrinsecă a subst. *zăpadă*, deci *căldură → frig – zăpadă*) se ajunge la opoziția ocazională. Autorul semnalează şi discută un alt fenomen: enanteosemia sau polarizarea semantică. Acesta constă în prezența de seme opozitive în cadrul unuia şi aceluiaşi semn verbal: *arenda* „a da şi a lua în arendă"; *împrumuta* „a da şi a lua împrumut"; *înainte* „în trecut", dar şi „în viitor".

În general, lingvistul identifică situații pe care nu numai le discută, ci le şi definește într-o terminologie nouă. Urmărind limbajul poetic, constată că autorii de poezii „inventează" noi cuvinte necesare mesajului lor. Reperate de către lingvist şi, în acelaşi timp, suscitându-i interesul, acesta le califică „ocazionalisme lexicale" pentru calitatea lor „ocazională", sub aspectul creării şi al apariției. Astfel de formații sunt luate în discuție în *Unele aspecte stilistico-semantice ale ocazionalismelor lexicale în creația lui Em. Bucov* (p. 20–26). Pentru a le forma, poetul foloseşte diverse procedee, cum ar fi reproducerea analogică a structurii morfematice a unui „model" cunoscut: *poețandru* după *băiețandru*. Printr-o modalitate de acest fel, se conferă valoare peiorativă lexemului „copiat", vizând, aici, imaturitatea artistică a poeților definiți astfel: *avalanşa de* ***poețandri****...*

Alteori, în acelaşi scop se apelează la derivare, folosindu-se, ca baze, antroponime arhicunoscute , încărcate de semnificații: *Hitler > hitleri* „a ucide": *La porunca vremii / Mocneşte unul, Barbă, / El vrea pe Sadoveanu / Să-l* ***hitlere****, să-l ardă*. Problema este reluată în *Raportul dintre ocazionalismele lexicale şi norma limbii* (p. 27–31).

BDD-R197 © 2015 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.25 (2026-11-07 16:04:46 UTC)